מנורת המאור — לעולם ידבק אדם באומנות חשובה ונקייה

לעולם ידבק אדם באומנות חשובה ונקייה, ויתרחק מאומנות רעה, כגון בורסקי, חמר, וגמל, וספן, וכיוצא בהם. ויתרחק ג"כ מלהנות משכר אשתו, אע"פ שמעשה ידיה הוא שלו, מפני שאין בשכר אשתו ברכה. כדגרסי' בפרק מקום שנהגו ת"ר המצפה לשכר אשתו וריחים אינו רואה בהן סימן ברכה לעולם. אבל עבדא מאני ומזבני אישתבוחי קא משתבח קרא בה, דכתיב (משלי לא, כד) סדין עשתה ותמכור.

ת"ר ארבע פרוטות אינן רואות סימן ברכה לעולם, ואלו הן, שכר כותבין, ושכר מתורגמנין, ומעות הבאות ממדינת הים, ומעות יתומים. בשלמא שכר מתורגמנין משום שכר שבת, מעות יתומים נמי דלאו בני מחילה נינהו, מעות הבאות ממדינת הים דלאו כל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא, אלא שכר כותבים מאי טעמא. א"ר יהושע בן לוי, עשרים וארבעה תעניות ישבו אנשי כנסת הגדולה על כותבי ספרים תפילין ומזוזות שלא יתעשרו, שאלמלא יתעשרו אינן כותבין. ת"ר כותבי ספרים תפילין ומזוזות, הן ותגריהן ותגרי תגריהן, וכל העוסקין במלאכת שמים, לאיתויי מוכרי תכלת, אין רואין סימן ברכה לעולם, ואם עוסקין לשמן רואין. וגרסי' בבבא מציעא בפרק המפקיד אצל חבירו, א"ר יצחק, לעולם יהא כספו של אדם מצוי בידו, שנא' וצרת הכסף בידך. וא"ר יצחק, לעולם ישלש אדם מעותיו, שליש בקרקע, שליש בפרקמטיא, שליש בידו. א"ר יצחק, אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, שנא' יצו ה' אתך את הברכה באסמיך. תאנא דבי ר' שמעון, אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו, שנא' יצו ה' אתך את הברכה באסמיך. הא למדנו שאין הברכה מצויה על השקול ולא על המדוד, אלא על כל דבר הסמוי מן העין.

לעולם ישתדל אדם להיות זריז במשא ובמתן באמונה, שכל הנושא ונותן באמונה מעלין עליו כאלו קיים תרי"ג מצות. כדגרסי' במ' מכות בפרק ואלו הן הלוקין, דרש ר' שמלאי, שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה בסיני, שלש מאות וששים וחמש מצות לא תעשה כמנין ימות החמה, ומאתים ושמונה וארבעים מצות עשה כמנין איבריו של אדם. אמר רב המנונא, מאי קראה תורה צוה לנו משה, תורה בגימטריא הכי הוו, תורה שית מאה וחד סרי הויין, אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעום. בא דוד והעמידם על אחת עשרה, דכתי' (תהלים טו, א) מזמור לדוד ה' מי יגור באהלך ומי ישכון בהר קדשך, א' הולך תמים, ב' ופועל צדק, ג' ודובר אמת בלבבו, ד' לא רגל על לשונו, ה' לא עשה לרעהו רעה, ו' וחרפה לא נשא על קרובו, ז' נבזה בעיניו נמאס, ח' ואת יראי ה' יכבד, ט' נשבע להרע ולא ימיר. י' כספו לא נתן בנשך, יא' ושוחד על נקי לא לקח, עושה אלה לא ימוט לעולם. הולך תמים, זה אברהם אבינו ע"ה, דכתיב ביה (בראשית יז, א) התהלך לפני והיה תמים. פועל צדק, [כגון] אבא חלקיה, כשהיה פועל בשדה, פי' בשכר, לא היה מתעסק בכל דבר ולא היה נותן שלום לאדם, כדי שלא יתעכב ממלאכת הבית, כדההוא מעשה דתעניות, כמו שכתבתי בפרק שני בענין התעניות שמתענין על הגשמים. דובר אמת בלבבו, כגון רב ספרא, שהיה לו חפץ אחד, והיה נותן לו בו אדם אחד שמונים, והיה מבקש רב ספרא מאה. לאחר זמן נצטרך רב ספרא למעות, ונתן בלבו ליטול השמונים, מאותו האיש וליתן לו החפץ. גם אותו אדם נצטרך לחפץ ונתן בלבו לקנות אותו מרב ספרא במאה. בא אותו אדם לביתו של רב ספרא, ואמ' לו, תן לי החפץ

וטול מאה כדברך. אמ' לו רב ספרא, לא אטול אלא שמונים, שכבר גמרתי בלבי ליטול שמונים, ועכשו אלו הייתי נוטל מאה לא הייתי מקיים ודובר אמת בלבבו. לא רגל על לשונו, זה יעקב אבינו ע"ה, דכתיב ביה (בראשית כז, יב) אולי ימושני אבי. לא עשה לרעהו רעה, שלא ירד לאומנות חבירו. וחרפה לא נשא על קרובו, זה המקרב את קרובו. נבזה בעיניו נמאס, זה חזקיהו מלך יהודה, שגרר עצמות אביו על מטה של חבלים. ואת יראי ה' יכבד, זה יהושפט מלך יהודה, שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו ר' ומארי. נשבע להרע ולא ימיר, כר' יוחנן, דאמ' ר' יוחנן, אהא בתענית עד שאבא לביתי. כספו לא נתן בנשך, אפי' רבית דגוי. ושוחד על נקי לא לקח, כגון ר' ישמעאל בר' יוסי. עושה אלה לא ימוט לעולם. כשהיה רבן גמליאל מגיע למקרא זה היה בוכה ואומר, מאן דעביד לכולהו הוא בלא ימוט, הא חדא מינייהו ימוט. אמ' ליה ר' עקיבא, אלא מעתה אל תיטמאו בכל אלה, בכולהו אין, בחדא לא, אלא באחת מכל אלה, הכא נמי באחת מכל אלה. בא ישעיה והעמידם על שש, שנא' הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע. הולך צדקות, זה אברהם אבינו ע"ה, שנא' כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. דובר מישרים, זה שאינו מקניט את חבירו ברבים. מואס בבצע מעשקות, כגון ר' ישמעאל בן אלישע. נוער כפיו מתמוך בשוחד, כגון ר' ישמעאל בר' יוסי. אוטם אזנו משמוע דמים, כגון ר' אלעזר בר' שמעון, דלא שמע בזילותיה דצורבא מרבנן ושתיק. עוצם עיניו מראות ברע, כר' חייא בר אבא, דאמ' ר' חייא בר אבא, זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה.

וכתי' (ישעיהו לג, טז) הוא מרומים ישכון מצודות סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים. בא מיכה והעמידם על שלש, שנא' הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך. עשות משפט, זה הדין, ואהבת חסד, זו גמילות חסדים, והצנע לכת, זו הוצאת המת והכנסת כלה. והלא דברים ק"ו, ומה דברים שדרכן לעשות בפרהסיא אמרה תורה והצנע לכת, דברים שדרכן לעשות בצנעה, על אחת כמה וכמה. חזר ישעיה והעמידן על שתים, דכתי' (ישעיהו נו, א) כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות. בא עמוס והעמידן על אחת, דכתי' (עמוס ה, ד) כי כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו. מתקיף לה רב נחמן, אימא דרשוני כל התורה כלה, אלא בא חבקוק והעמידן על אחת, שנא' וצדיק באמונתו יחיה.

הא למדנו, שהנושא ונותן באמונה כאלו קיים תרי"ג מצות. ולא חרבה ירושלם אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמונה, שנא' שוטטו בחוצות ירושלם וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש [אם יש] עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה. ועתיד אדם ליתן הדין על משאו ועל מתנו אם היה באמונה. כדגרסינן בפרק במה מדליקין רבא אמ', בשעה שמכניסין את האדם לדין, אומרים לו, כלום נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר. ואין הגשמים יורדין אלא בזכות אנשי אמונה. כדגרסינן בפרק קמא דמ' תעניות א"ר אמי, אין הגשמים יורדין אלא בשביל אנשי אמונה, שנא' אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף וכתיב בתריה (תהלים פה, יג) גם ה' יתן הטוב וארצנו תתן יבולה וכתי' (תהלים פה, יא) חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו. סליק פירקא